

Proiect cultural finanțat de
Administrația Fondului Cultural Național

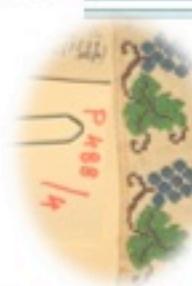
Fundația Social-Culturală pentru Democrație
"Identitate, unitate, generozitate, acțiune" BAIA MARE

RECUPERAREA MODELELOR STRĂBUNE - din sertarele muzeului, de la bunici la strănepoți

Proiect cultural finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Aplicant principal: Fundația i.u.g.a.

Parteneri: Muzeul de Etnografie și Artă Populară - Baia Mare
Muzeul Țăranului Român - București
Universitatea de Arte și Design – Cluj Napoca
Școala cu clasele I-VIII Vasile Lucaciu - Șisesti
Școala de Muzică și Arte Plasitce – Sighetul Marmației
Asociația Prietenii frumosului- Tisa

Motive decorative

Simbolistică

Unitatea uimitoare a ornamentelor românești.

- Se presupune că **originea** motivelor este
 - culoarea și necesitatea de a diferenția diversele câmpuri coloristice.
- Dar ele sunt considerate a fi **simboluri**, reflectând un sistem mental.
- Le început, motivul era cu precădere unul religios, magic și apoi social, pentru ca în timp, acesta să se piardă, rămânând doar esteticul.
- Ele sunt un *limbaj*, un *sistem de comunicare* a unor credințe inițial, iar mai nou, doar a valorilor sociale.

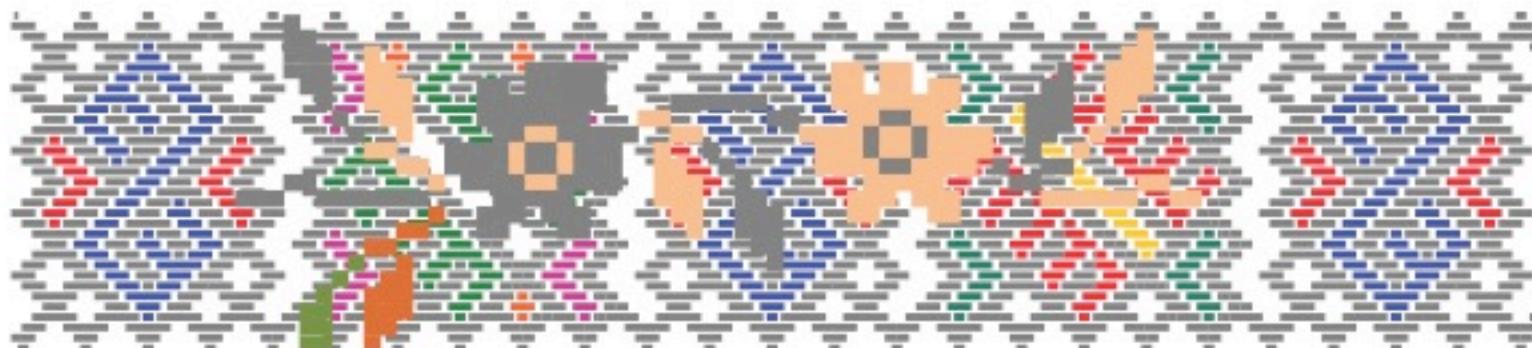

Structura decorativă a ornamentației:

1. *Elementul ornamental*, cea mai simplă parte a ornamentației (o petală, o frunză, un cerc etc.)
2. *Motivul ornamental*, alcătuit din două sau mai multe elemente ornamentale
3. *Compoziția ornamentală*, rezultată din două sau mai multe motive ornamentale grupate împreună.
 - Motivele sunt **transmise** în virtutea tradiției + sunt supuse și inovațiilor.
 - Arta populară românească este abstractă, fiind caracterizată de **geometrism**.
 - Este atât rezultatul fondului cultural străvechi, dar și a modalității de lucru, tehnica de producție a obiectelor.

- Etnografii spun că nu se poate afirma cu certitudine că ocupația de bază influențează factura ornementelor. Doar conținutul lor:
 - Popoarele **agrare**: reprezentări ale zeităților feminine, care să asigure rodirea
 - Popoarele migratoare, **pastorale**: reprezentări ale zeităților masculine, motive zoomorfe (animale), avimorfe (păsări), fitomorfe (plante)

Reguli, în arta decorativă:

- În arta populară există anumite **canoane** care trebuie să fie respectate, iar acestea sunt în conexiune cu credințele și viziunea asupra lumii a comunității.
- Trebuie să existe o **ORDINE**, motivele trebuie să fie bine delimitate, la fel ca lumea – creată din haos.
 - *Repetarea de motive*, dar și de culori
 - *Alternarea de motive* – dă impresia de variațiune, dar și de uniformitate. Nu se suprasolicită câmpul ornamental.
 - *Simetria* față de o axă. De multe ori, *asimetria*.
 - *Contrastul*, pentru a înlătura neclaritățile
 - *Proportia* - în funcție de dimensiunea obiectului decorat.
 - *Unitatea* motivelor și modul lor de aranjare

Exemple de motive ornamentale:

Liniile simple

- O primă funcție este aceea de a delimita motivele și a da ritmicitate ornaamentației.
- Denumiri: *drum pierdut, cărare pierdută, cărare uitată, cale șerpuită, cale încurcată, cale ocolită, călița rătăcită, râu, potecă, râu rupt, unda apei, ulițele satului, dinții de lup....*
- Sugerează un *itinerariu fizic și spiritual, drumul inițiatic parcurs, de-a lungul căruia se realizează un progres de cunoaștere.*

Delimitarea motivelor

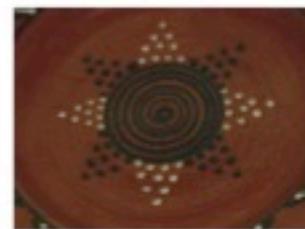

Simplitate și ritmicitate

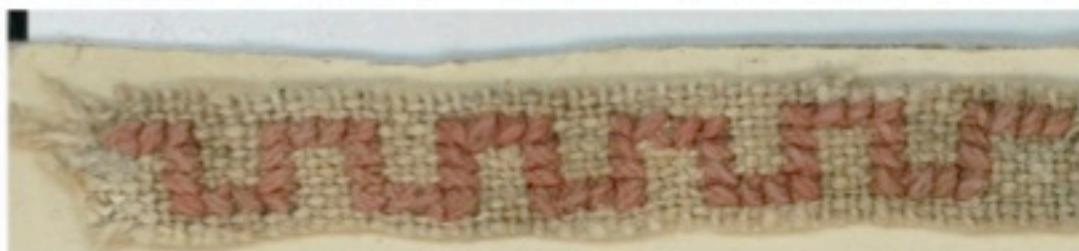

O bogată imaginație poetică reprezintă baza explicației acestui motiv, cu forme derivate din

Spirale – sugerând principiile diurne, solare

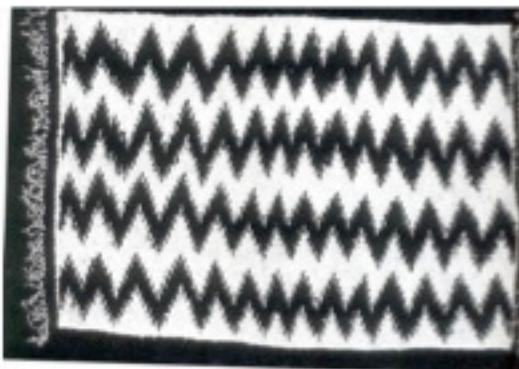

Meandrul (labirintul) – sugerând principiile nocturne, lunar, subteranul. Este întâlnit frecvent în decorul ceramicii neolitice.

Unda apei – afinitate cu parcursul meandric, din cauza poziției intermediare a apei, între două lumi, între spațiile celeste și pământene (apa sămbetei). Este puternic geometrizată, ajungând a fi transpusă chiar și în zig-zag.

Unda apei; “Calea rătăcită” ; “Calea rătăcită cu pupi” , “drumul pierdut” – ca formă abreviată a labirintului.

Dinți de lup, cu rol de apărare împotriva spiritelor rele și împotriva fiarelor.

Coarnele berbecului

Întruchipează principiul fertilității.
Asociat reînnoirii timpului.

Esența acestui animal – concentrată în coarnele sale, substitut al animalului.

Purtător de valori mitice, asociat și regalității.

El se evidențiază în turmă prin coarnele sale.

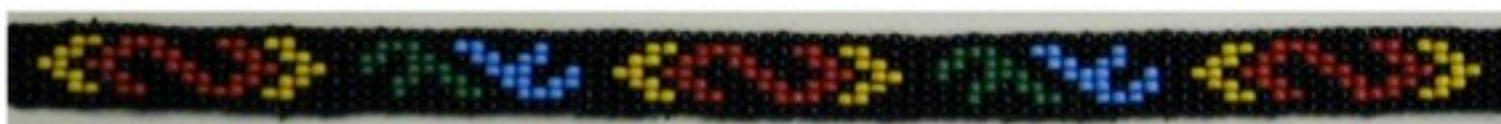

Soarele

- Cel mai *frecvent* și mai *complex* motiv în arta populară românească.
- Vechimea cultului solar: încă din epoca neolică.
- Soarele – dătător de viață, el dă lumină și cunoaștere.
- Atribuții și motive ale cultului solar apar și în arta creștină: soarele este considerat unul din atrbutele lui Iisus Christos.
- Reprezentările solare prezintă o mare unitate, bazată în principal pe reprezentarea circulară sau radiară, dar și reprezentări antropomorfe (considerate a fi târzii însă). În România se întâlnesc mai rar reprezentările antropomorfe.
- Asociat și:
 - Calului și carului
 - Păsării ca simbol al luminii

*Soarele
“S”*

“X”

Rozeta cu șase raze

Romburi

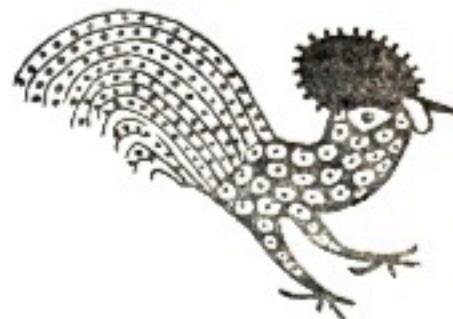

Stele

Cocosul

Hora

Pomul vieții

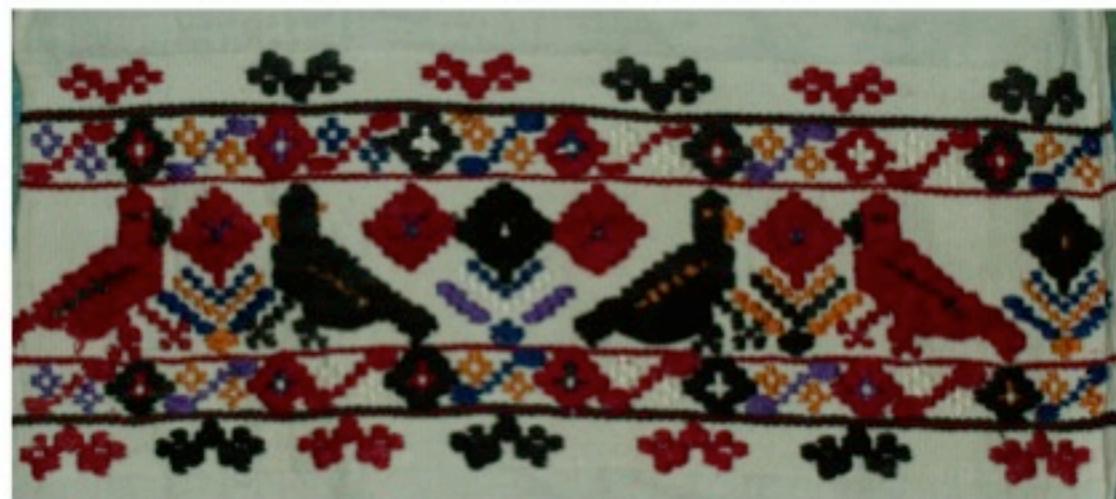
- Este unul din miturile străvechi ale omenirii, întruchipând visul irealizabil al “tineretii fără bătrânețe și al vieții fără de moarte” .
- E vorba de un copac al cărui fructe miraculoase sunt elixirele vieții. În coroana sa și la rădăcină stau păsări și animale înfricoșătoare care îl păzesc.
- La latini – fiecărui zeu i se atribuie o plantă:
 - Jupiter – stejarul, Minerva – măslinul, Pluto – chiparosul, Apollo – laurul.
- Arborele permite **comunicarea cu lumea de dincolo**: rădăcinile sale sunt în pământ – permite călătorirea în lumea subterană; ramurile sale cresc spre cer – liant spre divinitate.
- Prezența arborelui (simbolic) în **riturile de trecere** (înmormântare de ex.)

- **Pomul vieții local, traco-dac**
 - Reprezentat prin brad – ales ca simbol al vieții, fiind veșnic verde.
 - Nu apar reprezentate rădăcinile sale.
 - Un loc important – reprezentarea sa pe lăzile de zestre.

- Pomul vieții **elenistic**

- -Reprezentat prin viața de vie de regulă, sau ca un vas cu flori
- -De multe ori vasul cu flori este înlocuit cu o cană cu toartă și o floare trifurcată.
- -Apar și păsări pe margine. Sunt considerate protectorii pomului vieții.

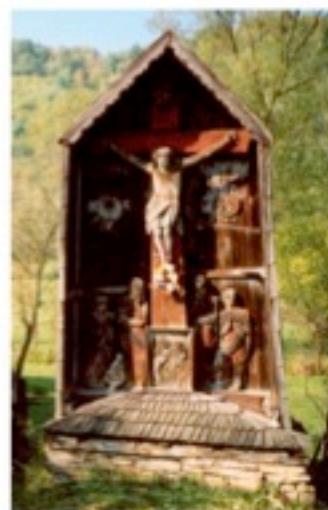

- Pomul vietii, tiparul iranian
 - Pe lângă păsări, mai apar și animale, oameni, călăreți
 - Figurat sub forma arborilor întregi, de multe ori cu tot cu rădăcini.

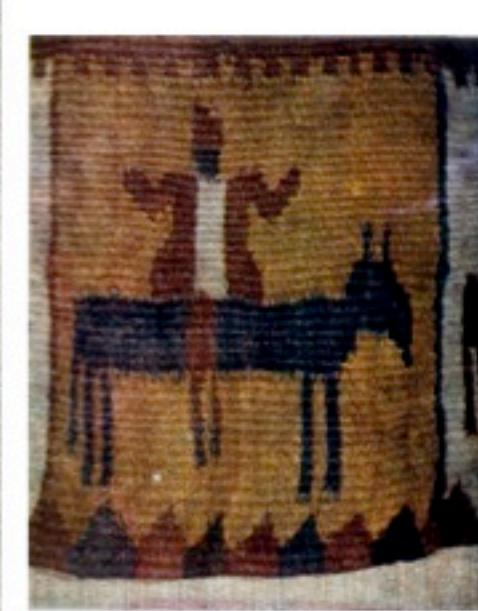
Omul

- Numărul relativ redus al imaginilor antropomorfe în arta populară românească.
- Imaginea omului – nu se leagă de cea a unui om individualizat, de portret, ci ilustrează generalul și de multe ori reprezintă *strămoșul*.
- Imaginea feminiă – cel mai frecvent pe obiectele din interiorul casei (țesături, ceramică...)
- Imaginea bărbatului – pe obiecte ale îndeletnicirii bărbătești (bâte ciobănești, căuce...)
- Se remarcă frecvența motivelor antropomorfe pe elemente de îngrădire și acces în gospodăria țărănească, întruchipând *strămoșii* curții și casei, plecați în lumea cealaltă, dar veghind casa actuală. Semn al unei populații sedentare, legată de pământurile ei.
- În țesături – mai ales *hora*, în special în covorul maramureșean. Dispusă întotdeauna orizontal.

Calul. Calul și călărețul

- Calul – loc privilegiat între animalele domestice. Rol psihopomp (trecere spre cealaltă lume), simbolizând forța pământului.

Pasărea

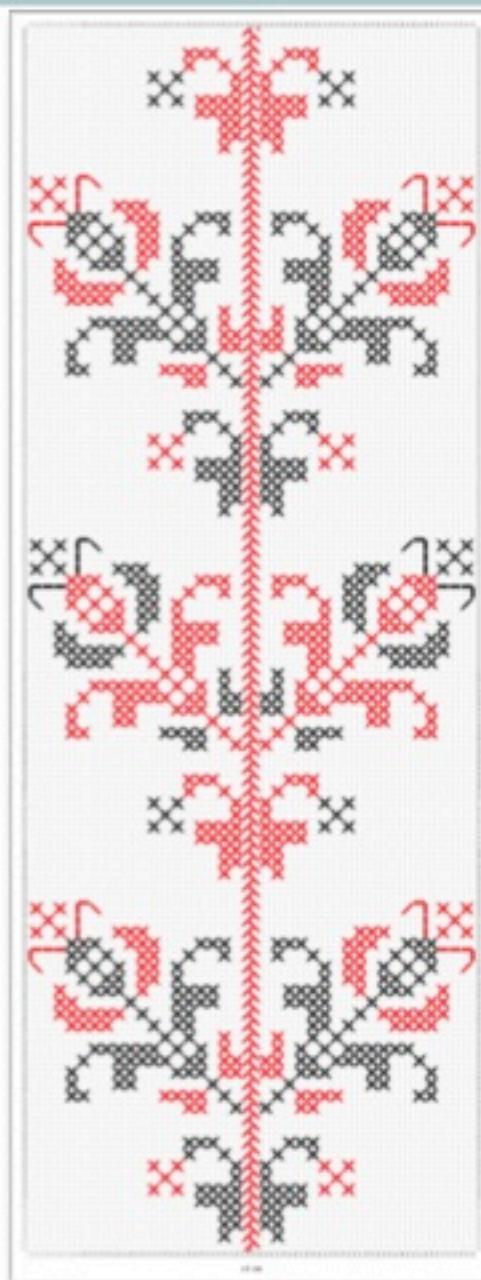
- Zborul – posibilitatea de desprindere din legăturile terestre.
- Asociată și contextului funerar: găina neagră care se obișnuia să fie dată peste mormânt. Se spune că mătura drumul înaintea mortului. Sau păsările din aluat care împodobesc pomul mortului în Moldova.

- *Imagini:*
 - colecția fam. Iuga, Baia Mare (foto: Valentin Ganță, Anamaria Iuga)
 - fotografii din Maramureș: Valentin Ganță, Anamaria Iuga, Jane Tate, Georgeta Moarcăs.
- *Cărți de specialitate:*
 - Tancred Bănățeanu, *Arta populară din nordul Transilvaniei*, Casa Creației Populare a jud. Maramureș, Baia Mare, 1969
 - Constantin Prut, *Calea rătăcită*, Editura Meridiane, București, 1991
 - Paul Petrescu, *Motive ornamentale celebre*, Editura Meridiane, București, 1971
 - Silvia Păun, *Identități europene. Italia-România*, Editura Tehnică, București, 1996.
 - Georgeta Stoica, Elena Postolachi, *De la fibră la covor*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998
 - Dorothy K. Washburn, Donald W. Crowe, *Symmetries of Culture*, University of Washington Press, 1988.

Întrebări...

Cu răbdarea,
Treci marea.

Modele...

Colectăm "tema de casă":

- În ce stadiu sunteți?
- Colectăm de la cei care ați terminat deja
- TABARA:
- ȘURDEȘTI: